

De boekjes van A. HANS worden in alle scholen aanbevolen, omdat zij boeiend en nuttig zijn en aan de kinderen van eigen land en volk vertellen. Dat veel nummers reeds drie- en viermaal herdrukt werden bewijst hoe A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK overal gevraagd wordt. De meeste verschenen boekjes zijn nog verkrijgbaar. Ziehier eenige van de laatste titels:

401. Het spook op de spoorbaan. — 402. Avonturen met een Hoed. — 403. Een Woelig Leven. — 404. De Geheimzinnige Kruisvaarder. — 405. De avonturen van een Hovenier. — 406. Een bange Vlucht. — 407. De nieuwe Kasteelheer. — 408. De jonge Landlooper. — 409. De twee Kameraden. — 410. De Spion. — 411. De Dochter van den Visscher. — 412. De Dochter van den Bezembinder. — 413. Een Huichelaar. — 414. De erkentelijke Indianenhoofdman. — 415. Onvergetelijke Avonturen. — 416. Een vreemde Nacht. — 417. De hoeve bij de duinen. — 418. Leo op de Kostschool. — 419. De moedige Padvinder. — 420. De Dragonder van het Ullenhof. — 421. De strijd tegen de slavernij. — 422. De jonge Alpengids. — 423. Het onverwachte Erfdeel. — 424. De vrijdelde Diefstal. — 425. C₁ het eenzame Eiland. — 426. In den Sneeuwstorm. — 427. Sinterklaas in den Woonwagen. — 428. Het vuur in den nacht van den moedige Knaap. — 429. Het Kerstfeest der Schipbreukelingen. — 430. Voor het Recht. — 431. Het spook van Syt. — 432. De dappere Kasteelknaap. — 433. In Duizend Vrezen. — 434. De Toovenares van Diksmuide. — 435. Acht maanden op een onbewoond eiland. — 436. Ontmaskerd. — 437. Een gestoorde Nacht. — 438. De stem aan de deur. — 439. Het geheimzinnig bedrijf. — 440. De smokkelaars van Blankenberghe. — 441. Een drama aan de grens. — 442. Een Godsoordeel. — 443. De verrader. — 444. Zigeuners op 't dorp. — 445. Een Rakker. — 446. De dochter van den Indianenhoofdman. — 447. De Smokkelbende. — 448. Het verlaten schip. — 449. De Werklooze. — 450. De avonturen in de Hoeglanden. — 451. De gestoorde Zesdagenkoers. — 452. Uit een gezin. — 453. Een Smokkelavontuur. — 454. De Weezen van de Beukenharst. — 456. Kars, de Herdershond. — 457. Een angstige Tocht. — 458. De verkleede Krijgsmann. — 459. De Heldin van Maestricht. — 460. Een spion verrast. — 461. De Wraak van den Eskimo. — 462. De Schoolmeester van Syt. — 463. Gevangen in het Ijs. — 464. Het Spook van de Steengroeve. — 465. De Groote Ronde. — 466. Erik, de Cow-Boy. — 467. De Roover uit Eikenloo. — 468. Het Geheim van den Torenkelder. — 469. Lina, de Smokkelaarster. — 470. Twee maal gered. — 471. De zoon van Keizer Karel. — 472. De Zwarte Vrouw uit den Polder. — 473. Djees, de Schooler. — 474. De Cow-Boy en zijn Zuster. — 475. De Wilde Ridder en het Kind. — 476. Avonturen in de Grot. — 477. De Luchtvlieger.

Elke week verschijnt een nieuw boekje.

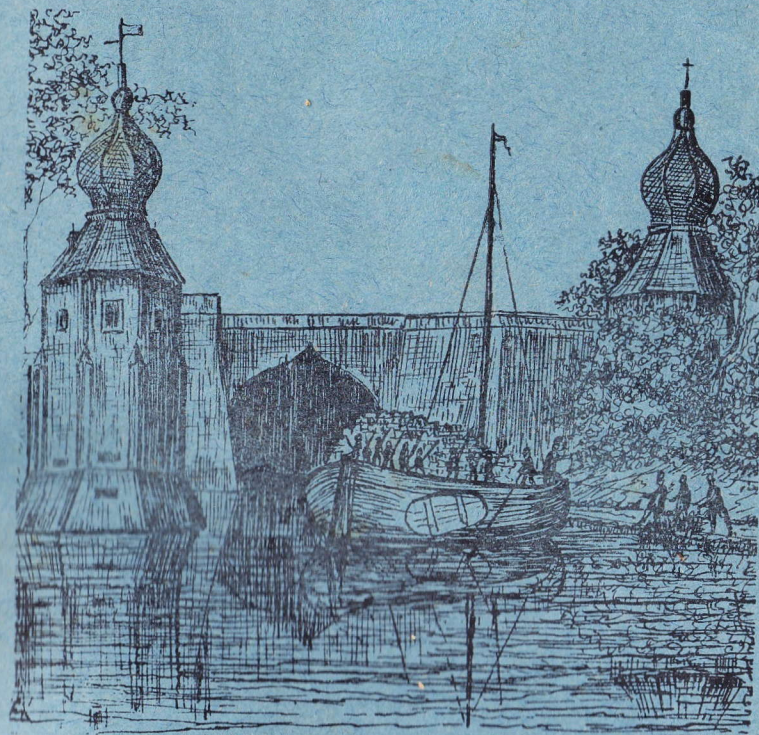
Vraag ze in de boekwinkels en bij dagbladverkoopers.

Prijs: 60 centiem.

UITGAVE A. HANS-VAN DER MEULEN, CONTICH

Drukkerij R. Bracke-Van Geert, Wetteren.

Het Turfschip van Breda



Uitgave: A. Hans-Van der Meulen, Contich.

HET TURFSCHIP VAN BREDA

I.

Alida, een meisje van vijftien jaar, woonde bij den turfschipper Adriaan van Bergen, te Leur, twee uur gaans van de stad Breda. In dien tijd — 1589 — was Breda een der voornamste plaatsen van het hertogdom Brabant en zijn machtige heeren, de graven van Nassau, hadden ook wat te vertellen in den wijden omtrek tot Eekeren, en Merksem toe, bijna onder de muren van Antwerpen.

Maar thans hadden de heeren van Breda niets in de stad te zeggen, zoo min als de burgers, want de Spanjaarden waren er baas. Reeds meer dan twintig jaar immers voerden de Nederlandsche gewesten oorlog tegen Spanje, welks koning Filips ons volk wilde verdrukken. 't Waren lastige en wreede tijden.

Dikwijls, als Alida 's Zondags wandelde, keek ze naar den hoogen toren van Breda. In die stad was ze geboren. Maar ze herinnerde 't zich

nog goed, hoe acht jaar geleden, ruwe Spaansche soldaten Breda binnen vielen... O, ze was toen zoo bang. Ze hoorde schieten, tieren, schreeuwen. Ze zat angstig bij moeder thuis. Vader vocht met de andere burgers om de Spanjaarden te verdrijven... Gewond kwam hij binnen en weenend zei hij, dat de strijd verloren en de vijand meester was... Hij bloedde uit het hoofd...

Moeder verbond hem en vader moest zich te bed leggen. Den volgenden morgen was er weer lawaai op straat. Spaansche soldaten plunderden de woningen. Ze moesten geld en kostbaarheden hebben.

Er kwamen er ook bij de ouders van Alida... Ze eischten geld... Moeder zei, dat ze er geen had. De ruwe kerels sleurden vader van zijn bed en beweerden, dat er geld in den stroozak verborgen zat. Ze vonden echter niets... En Alida weende soms nog, om wat er toen gebeurde... Het was zoo ontzettend wreed. Een soldaat zag, dat vader een wonde had.

— Gij hebt tegen ons gevochten, zei hij, en toen stak hij vader met zijn zwaard dood.

Moeder viel hem gillend aan. Ze had haar man willen verdedigen, maar kreeg zelf slagen en viel bewusteloos neer. En Alida liep schreiend naar de brouwerij « De Moriaan », die naast het huisje stond. Daar mocht ze blijven. Jan-

neken, de groote dochter, zorgde voor moeder, die erg ziek was en na een paar dagen stierf.

Zoo was Alida door al het oorlogsgeweld een weesje geworden.

— Ge zult nu bij ons wonen, zei Janneken, die zulk een goed hart bezat.

Een paar maanden later trouwde Janneken met schipper Adriaan van Bergen, die te Leur woonde. Janneken verhuisde naar dat dorp en nam Alida mee, en zorgde voor haar als een eigen kind.

Schipper van Bergen en Janneken hadden nu twee zoontjes en drie dochtertjes, maar nooit had Alida kunnen voelen, dat ze een pleegkind was. Steeds nog ondervond ze dezelfde liefde als de anderen. Ze werkte nu flink mee, zoowel op het schip, zoo noodig, als in huis. Ze wilde haar dankbaarheid toonen.

Het gezin woonde niet op het vaarttuig, maar aan den wal.

't Was nu een Decemberavond. Alida zat in een huisje, in het groote bosch, dat zich tot Prinsenhage, nabij Breda, uitstreckte.

Daar woonden Cornelis en Wanna, een oom en tante van schipper van Bergen. Cornelis was jachtwaker, maar zat al een half jaar met een

stijf been. En nu was zijn vrouw ook ziek geworden. Alida moest haar verplegen. Vrouw Janneken had er haar heen gestuurd, toen ze tijing kreeg, dat het bij oom en tante zoo droevig gesteld was.

Alida deed haar best; ze verlangde echter toch naar het gezellig huis te Leur. Hier voelde ze zich zoo eenzaam. De naaste bureu woonden wel twintig minuten ver. Te Leur aan de haven was het zoo bedrijvig.

Er woei een koude wind, en het vroom. Cornelis hurkte zich huiverend bij den haard, waarin turf vlamde. Zijn vrouw lag in de zijkamer, te bed. Alida bereidde het avondeten.

Plots hief ze het hoofd op. Wat hoorde ze? Ook Cornelis scheen ingespannen te luisteren.

— Er zijn menschen in de buurt, zei Alida, wat angstig.

Ze wist, dat er dikwijls Spaansche soldaten rond zwierven, die weggelooopen waren van het garnizoen te Antwerpen, of te Breda. Deze kerels eischten hier en daar eten, en geld...

Dan dacht Alida met vrees aan de vroegere tooneelen in haar ouderlijk huis.

— Ik hoor stemmen, sprak Cornelis. Wie kunnen er zoo laat door het bosch zwerven? Misschien verdwaalde reizigers.

Er werd geklopt.

— Moet ik open doen? vroeg Alida.

— O, ja...

— Als het eens soldaten zijn!

— Och, die komen niet in een hut om te stelen. Ze gaan liever naar een groote boerderij. En waren het soldaten, dan drongen ze toch binnen.

Het meisje ontsloot de deur... Ze schrok... Het waren twee Spaansche krijgslieden, die daar stonden. In gebroken Nederlandsch vroegen ze om wat te eten.

— Komt binnen! noodigde Alida.

't Was maar het beste vriendelijk te zijn.

— Zet u bij het vuur... het is Winter, hé! sprak Cornelis, die wel ontstelde, doch dit niet wilde toonen.

Alida kende wat Spaansch. Men had in dien tijd gelegenheid genoeg dit te leeren. Ze zei, dat ze brood en kaas had... De soldaten knikten tevreden.

— En bier, voegde een van hen er bij.

Vlug bediende Alida ze, en de krijgslieden aten en dronken met smaak.

— Arme, maar goede menschen hier, sprak de een tot zijn makker, in het Spaansch.

— Niets te halen...

— We zijn binnen tot morgen... Men zal ons niet zoeken...

De mannen vroegen of ze konden overnachten. Alida zou hun haar bed op den zolder af-

staan. Zij zou wel in den zetel van Cornelis rusten... 't Was immers het beste niets te weigeren. Anders maakte men die kerels kwaad.

Toen de Spanjaarden gegeten hadden, haalden ze een kort steenen pijpje voor den dag en begonnen ze te rooken. Dit was nog niet zoo lang in het gebruik. Men noemde het « toebak zuigen ».

De rook benauwde tante Wanne in de bedstede. De binnendeur stond open. Alida en Cornelis waagden het niet een aanmerking te maken.

— Komt ge van Antwerpen? vroeg de jachtwaker.

— Neen, van Breda, antwoordde er een, in zijn gebroken taal. Weggelopen... wij... Hebben een officier klof op den kop gegeven... en nu moeten we aan galg gehangen worden... Maar vinden ons niet...

Alida schrok nog meer. Die twee waren dus wel belhamels.

— Altijd vecht, vervolgde de soldaat. Nu naar Eindhoven, dan naar Baarle of Geertruidenberg... Maar slecht eten... geen soldij... Zijn dat moe...

— 'k Geloof u, zei Cornelis, die maar liefst met de twee onwelkome bezoekers mee sprak.

— Moesten van avond op wacht aan de poort, vervolgde de Spanjaard. Wilden niet...

officier ons uitschelden... wij geven hem slag op kop... en dan er van door... Anders...

Hij toonde met een gebaar, hoe men muiters een strop om den hals deed.

— Altijd wacht en werk, ging hij voort. Te weinig soldaten in Breda... Gouverneur nu in Geertruidenberg... zijn zoon baas... Ze neem veel van de mannen mee naar andere stad... Wij dan geen rust... 't Is goed, dat de vijand niet weet... Hij zou Breda kunnen pak.

Alida luisterde met belangstelling... Dus er waren steeds weinig soldaten te Breda. Prins Maurits van Nassau, die nu het Nederlandsche leger aanvoerde en tevens heer van Breda was, kon zijn stad misschien terug nemen... Hoe vurig wenschte Alida, dat haar geboorteplaats weer bevrijd zou zijn... En dan hield het stroopen van het ruwe krijgsvolk, in de omgeving ook op.

Doch prins Maurits verbleef te 's Gravenhage, zoo ver in het Noorden.

De soldaten babbelden nog wat en dan wilden ze naar bed. Alida gaf hun een eindje kaars en toonde den zolder.

— Is koud hier, zei een van hen nog. In Spanje veel warmer.

Toen de soldaten boven waren, zei oom Cornelis:

— Ik hoop, dat ze morgen vroeg ophoepelen. Ik houd niet aan zulk bezoek.

— Ze doen ons, God zij gedankt, geen kwaad, sprak Wanna uit de bedstede in de zijkamer. O, Alida, zet even de buitendeur open, dat die benauwde toebaksrook weg trekt.

De hut was spoedig gezuiverd, want frisch en koud stroomde de lucht binnen. De deur werd weer gegrendeld.

— Er was hier niets te halen, zeiden ze in 't Spaansch tot elkaar, fluisterde Alida. Ze denken er dan toch over, om ergens te stelen...

— O, dat zullen ze zeker doen... Maar men rooft toch alle dagen... Hoe lang zal die ellendige oorlog nog duren! Het deugt nergens, in de steden niet en op den buiten ook niet.

— Er zijn weinig soldaten te Breda. O, als prins Maurits dat eens wist!

Cornelis haalde de schouders op.

— De prins is ver weg, bromde hij. En in het ronde zijn de Spanjaarden meester. Dat ze Antwerpen bezitten, is vooral heel erg... Hier in het Zuiden staan we er slecht voor...

Alida bracht den nacht in den zetel door. Ze hield het vuur aan. Ze bleef meestal wakker, al had ze heel den dag hard gewerkt. Maar ze was

ongerust; ze vertrouwde die twee kerels niet. Toch hoorde ze hen snurken... Ze moesten dus vast in slaap zijn...

't Was al na middernacht, toen er weer geklopt werd. Alida, die juist even ingesluimerd was, schrok wakker. Ze keek versuft op... O ja, ze herinnerde zich alles. Er waren twee soldaten op zolder. Maar welk gerucht had ze gehoord?

Men bonsde nu op de deur.

— Wie is er daar? vroeg Cornelis uit de zijkamer.

— Ik weet het niet... Ze kloppen...

— Doe open... ik kom...

Angstig schoof het meisje den grendel weg. Ze zag een groepje krijgslieden met brandende fakkels. Een overste vroeg in het Nederlandsch:

— Hebt gij Spaansche soldaten in huis?

— Ja, twee, antwoordde Alida oprecht.

Maar eensklaps begreep ze, dat ze de wegloopers verklapte en overleverde. Even voelde ze medelijden met de beide mannen. Er was niets meer aan te doen...

— Waar zijn ze? hernam de officier haastig.

— Ze slapen op zolder...

— Wijs waar!

Hij gaf zacht een bevel. En eenige krijgslieden traden met den officier binnen.

Cornelis kwam nu aangesukkeld.

— Wat is er, heeren? vroeg hij.

— Zwijgen! gebood de overste.

Alida wees de ladder, die naar den lagen zolder leidde.

Met den degen in de hand ging de officier voor. Een man lichtte bij met een fakkel en droeg touwen. Dan kwamen eenige anderen, ook hun wapen gereed.

De twee vluchtelingen sliepen nog vast. Ze ontwaakten, toen ze van het bed werden gesleurd. Ze gilden van schrik, maar ze konden zich niet meer verweren. Men bond hun reeds de armen op den rug. Ze begrepen, dat ze verrast waren geworden.

— Ge hadt zeker gedacht, dat we u zouden laten loopen, spotte de officier.

Het was dezelfde overste, die van hen klappen had gekregen. Zijn trots was vreeselijk gekrenkt. En de zoon van den gouverneur der stad, zelf tijdelijk kommandant, ongerust omdat er meer en meer soldaten deserteerden, had bevolen de vluchtelingen op te sporen.

De officier en zijn mannen hadden al heel wat menschen gewekt. Van een herder hoorden ze, dat er twee soldaten dieper in het bosch waren gegaan, misschien wel naar de hut van Cornelis, den jachtwaker. De herder moest toen den weg wijzen. Zoo was de groep hier geraakt.

En nu had de officier de schuldigen vast. Hij

grijnsde van genoeg. Hij kon wraak nemen. En de gouverneur zou tevreden zijn...

— Ge kunt dadelijk voor eeuwig slapen, zei hij hatelijk. Bereid u voor op den dood... We hebben flinke koorden voor stroppen...

De twee gevangenen kermden nu om hun leven. De overste liet ze van de ladder glijden, zoodat ze al gewond, op den vloer terecht kwamen.

Alida schrok vreeselijk. Ze had nu nog meer deernis met de twee jonge mannen.

— Gemeene honden, laffe wegloopers! raasde de overste. Dadelijk bengelt ge aan een tak en morgen verneemt het garnizoen te Breda, hoe deserteurs zwaar gestraft worden. Ge zijt het niet waard voor den krijgsraad te verschijnen. Uw vonnis is al geveld.

Dit alles werd in het Spaansch gezegd en zoo snel, dat Alida het niet verstond. Maar ze begreep wel, dat den gevangenen een erg lot wachtte.

De ongelukkigen kreunden van angst en van pijn.

— Als er nog van die wegloopers komen, moet ge het dadelijk aan de wacht te Breda komen zeggen, snauwde de officier tot Cornelis, nu in het Nederlandsch, dat hij vrij goed sprak.

— Heer, ik kan niet gaan... ik heb al zes

maanden een stijf been, antwoordde de jachtwaker.

— Gehoorzaam zijn... anders hangen we u met uw stijf been aan een boom! Ge moogt geen deserteurs verstoppen.

De gevangenen werden naar buiten getrokken.

Bevend sloot Alida de deur.

— Die officier kan gemakkelijk praten, bromde Cornelis. Ja, wegloopers zullen me toelaten, dat ik ze verraad. Wat denkt die groote mijnbeer!

— O, nu moeten die mannen sterven!

— Ja, natuurlijk... De officier ziet er me een bullebak uit. Hij zal er kort spel mee maken. Och, kind, we hebben al wreeder dingen beleefd. Wat deden ze bij de Spaansche furie te Breda met uw armen vader? 't Is oorlog... Een afschuwelijke strijd... Een menschenleven is van geen tel.

De stemmen daarbuiten stierven weg. Tante Wanna vroeg klagend, wat er allemaal gebeurde...

— Arme jongens... ze deden ons geen kwaad, sprak ze. En nu moeten sterven! God zij hun ziel genadig... O, wat tijden toch! De menschen konden zoo gerust en tevreden leven. Velen zijn erger dan wilde dieren... Ik ben blij, dat ik geen zoon heb... Anders zou hij misschien ook eens

op een slagveld dood bloeden... of ergens vermoord worden. Zoo veel ouders weenen om hun kinderen en zooveel kinderen om hun vader.

Cornelis legde zich weer neer en Alida zette zich terug in den zetel. Morgen moest ze het beddegoed boven reinigen. Soldaten brachten gewoonlijk allerlei ongedierte mee.

De nacht verliep, en met verlichting begroette Alida den nieuwen dag.

II.

's Morgens wilde Alida voor een uurtje naar Leur. Ze had een plan in het hoofd, al sprak ze er met Cornelis niet over.

— Maar ge komt terug, he? vroeg de oude Wanna. Anders weet ik geen raad. Ik kan nog niet opstaan.

— Wees gerust... Ik blijf niet lang weg.

Alida bond een doek over haar hoofd, want het had dien nacht hard gevoren. Ze vulde den haard nog eens op met hout en turf en vertrok dan.

De boomen waren wit berijpt. Het bosch zag er prachtig uit.

Toen Alida de groote dreef insloeg, ontmoette ze een mageren jongen, dien men in de omgeving Hannes, den strooper, noemde. Hij had een ongunstig gelaat.

Alida kende hem wel, want Hannes woonde ook te Leur, al was hij dikwijls dagen en nachten achter elkaar aan het zwerven.

Nu droeg hij twee paar laarzen in de hand. Hij toonde ze en vroeg.

— Zijn ze niet schoon?

— Ja, maar ik heb geen tijd om te babbelen. Ik moet naar het dorp.

— Wilt ge eens wat zien? Kom dan mee... Om den hoek ginder hangen twee soldaten aan een boom...

Alida ontstelde. Dadelijk dacht ze aan de gevangenen. De officier had het vonnis dus onmiddellijk laten uitvoeren.

— Ik wil dat niet zien, wedervoer ze. Wat denkt ge nu toch van mij. Naar zoo iets wreeds gaan kijken.

— Bang?

Verontwaardigd vroeg ze:

— Ge hebt de laarzen zeker van die dooden gestolen?

— Ja... Wat dacht ge? Dat ik ze door een ander laat weg nemen! Ik verkoop ze voor een goeden stuiver...

Nijdig wendde Alida zich af. Ze liep door. Hannes lachte spottend.

— Een menschenleven telt niet, dacht Alida.

Dat wist ze al lang. Maar telkens toch troffen de nieuwe wreedheden haar pijnlijk. O, zoo

prins Maurits weer meester in de baronie van Breda was, zou er meer orde en tucht heerschen. Dan kon er een rustige tijd aanbreken.

Alida spoedde zich voort. Na drie kwartier, kwam ze te Leur.

Haar pleegvader laadde turf in zijn schuit. Nu het zoo winterde, was er overal veel brandstof noodig.

Alida ging naar Van Bergen toe.

— Wel, zijt gij daar? Is het erger met tante? vroeg de schipper.

— Neen, neen... Maar ik wil u eens spreken...

— Kind, ik heb geen tijd. Ik moet dit vrachttje vandaag nog naar het kasteel te Breda brengen. De Spanjaarden zijn altijd ongeduldig.

Toch kwam Van Bergen aan wal. Alida vertelde hem, wat er gebeurd was, gisteravond en in den nacht. De schipper luisterde verschrikt toe.

— Maar ik ben eigenlijk voor iets anders naar hier gekomen, hernam Alida. Als prins Maurits weer meester was te Breda, zou er wel rust en orde zijn in de streek. Die soldaten vertelden, dat er bijna geen garnizoen is... en het krijgsvolk naar andere plaatsen weggetrokken wordt. « Moest de vijand het weten, hij kon Breda pakken », beweerde een van hen. O, kunt gij dat niet aan den prins laten weten? Ik heb er veel over nagedacht... Gij vaart altijd met uw

schip naar het kasteel... Als ge daarin eens soldaten van den prins kondt verduiken...

— De Spanjaarden zouden die soldaten rap dood schieten en mij er bij... Alida, bemoei u met het huishouden en met tante Wanna en dub niet over krijgsbedrijven...

— Gij zoudt toch ook wenschen, dat Breda weer vrij was!

— Of ik dat wensch? Ik heb er een hekel genoeg aan, dat ik elke week turf naar die kerels in het kasteel moet brengen... Maar men kan de maan wel wenschen om ze in huis te hangen en kaarsen en olie uit te sparen! Alida, ga moeder even goeden dag zeggen, en keer dan naar oom en tante terug. Ik moet werken.

Een uur later wandelde Alida naar Cornelis en Wanna terug.

Ze vond het nu nog akeliger hier, en dacht steeds aan de twee gehangen soldaten. In den namiddag kwam er een landbouwer op bezoek. Hij vertelde, dat hij en zijn knecht de dooden begraven hadden.

III.

Adriaan Van Bergen had zijn turf naar het kasteel van Breda gebracht. Het sterk slot was door een poort met de stad verbonden.

De schipper mocht de stad niet binnen. Toen

het schip gelost was, voer hij terug. En onderwege dacht hij aan hetgeen Alida hem gezegd had. En nu vond hij haar plan zoo dwaas niet meer. Als men eens soldaten onder de turf verborg, dan kon men die ongemerkt binnen het kasteel brengen...

— Ik zou er pas tegen den avond aankomen, zoodat ik 's nachts moet blijven liggen... De soldaten kruipen er stil uit... Ze overmeesteren de zwakke bezetting. Eens meester van het kasteel, zijn ze het ook gauw van de stad...

Er waren toch ook Nederlandsche troepen in de buurt. Zoo lagen er soldaten van den prins op de schans Noorddam, onder het bevel van kapitein Charles Heraugiere, een edelman van Kamerijk. En op een morgen begaf Van Bergen zich naar dien officier. Hij bood hem zijn medewerking aan om met list Breda te veroveren.

— Ik kan in mijn schuit een zoldering maken boven het ruim, zei de schipper. Onder die zoldering is er dan plaats voor een zeventig soldaten. Op de zoldering stapel ik netjes de turf. Ik zorg, dat ik pas 's avonds aan het kasteel kom. 's Nachts kruipen de soldaten te voorschijn... Ze verrassen de wacht en overmeesteren het kasteel. Dan zouden er natuurlijk troepen in de buurt moeten zijn. We laten die binnen en de stad wordt veroverd.

Kapitein Heraugiere luisterde met groote belangstelling.

— Gij zijt een wakkere, flinke vaderlander. sprak hij tevreden. En uw plan, hoe stoutmoedig ook, lijkt me wel uitvoerbaar. Ik reis morgen naar 's Gravenhage, om er met den prins over te spreken. Ge zult nieuws van mij hooren...

Voldaan keerde Van Bergen naar Leur terug. Hij zweeg over het geval, en vertelde er zelfs niets van aan Alida en zijn vrouw.

Een week later, kwam er op een avond, een bode, een vermomde soldaat, van de schans, en hij vroeg aan den schipper hem naar den kapitein te vergezellen. Heraugiere was terug van zijn reis. Dadelijk ging Van Bergen mee.

De officier vertelde hem, dat prins Maurits fel ingenomen was met het plan. Hij zou zelf met een leger komen. Hij was zeer gesteld op het bezit van Breda... De vijand kon dan niet vermoeden op welke stad hij het gemunt had. Men zou uitstrooien, dat het wel Antwerpen kon zijn.

Lang bleven de kapitein en de schipper met elkaar in gesprek. Toen Van Bergen de schans verliet, merkte hij, dat iemand hem geheimzinnig volgde.

— Zou er nu al verraad zijn, dacht hij ongerust.

Plots keerde hij zich om. Een gedaante verdween achter een boom, maar dadelijk had de kloeke schipper den kerel bij den nek. Hij draaide hem om en keek hem scherp in het gezicht.

— Hannes, de stroper! zei hij.

— Ja, ik ben Hannes... Waarom zijt gij nu zoo kwaad op mij? Ik misdoe u toch niets, sprak de jonkman, die zich als een paling kronkelde.

— Wat voert ge hier uit? Maar ge heeft me eigenlijk niet te antwoorden. Ge liegt toch, schavuit. Morgen aan de Spanjaarden gaan vertellen, dat ik bij de soldaten van den prins ben geweest.

De schipper sleurde Hannes mee.

— Wat wilt ge nu doen? kreunde de jonge kerel.

— 't Best ware u daar in de vaart kopje onder te steken; dan was de streek van een schurk verlost. Maar voor u wil ik geen moord op het geweten hebben.

— Laat me los... ik zweer u, dat ik nooit iets van uw bezoek zal verklappen...

De schipper was nog niet ver van de schans. Hij riep om hulp. Een paar soldaten schoten ijlings toe.

— Breng dezen gast eens binnen! sprak Van Bergen. Ik ga zelf ook mee.

Hannes kermde en schreide, maar dat baatte hem niet. Van Bergen vertelde aan den kapitein, hoe Hannes hem gevolgd was.

— Hij heeft me zeker met uw bode uit Leur zien vertrekken, en het is of de nietwaard het ruikt, als er iets bijzonders aan de hand is. Hij ware in staat me te verklappen bij de Spanjaarden.

Hannes zwoer bij hoog en laag, dat hij de eerlijkste kerel van de streek was.

— Wat moet ik met hem doen? vroeg de officier.

— Hem hier gevangen houden. En laat hem werken. Dat zal nuttig zijn voor den luien kinkel. Maar spaar zijn leven.

— We zullen zorgen, dat hij niets verklappen kan, beloofde Heraugiere.

Van Bergen begaf zich dan naar Leur. Door dit voorval begreep hij nog beter, hoe uiterst voorzichtig hij moest zijn. Hij waagde zijn eigen leven. Maar hij durfde veel voor de zaak van de vrijheid.

Eenige weken van voorbereiding waren noodig.

IV.

Het was Maandag 26 Februari 1590. Schipper Van Bergen lag met zijn vaarttuig op een eenzame plaats, niet ver van Leur. Hij moest weer turf naar het kasteel van Breda brengen.

— Maar nu neem ik ook andere lading in, zei hij bij zich zelf.

Zijn knecht Dirk, kende het stoute plan en zonder aarzelen had hij verzekerd te willen meewerken. De zoldering was boven het ruim getimmerd. Daarop lag reeds de stapel turven, ordelijk in rijen als bakstenen. Door een binnenvenster van de kajuit konden de soldaten onder die turf kruipen. En vanavond verwachtte de schipper hen. Hij wist ook, dat prins Maurits reeds met troepen in vaartuigen voor de Klundert lag, een plaats, die in bezit was van zijn eigen volk.

— Het is koud, zei Van Bergen tot zijn knecht. De wind loopt naar het Noorden. Ik hoop toch, dat het niet zal vriezen...

— 't Zou wel harde vorst moeten zijn, om in een dag de vaart met ijs te sluiten, meende Dirk.

Ze wachtten. Tegen elf uur kwamen de eerste soldaten, met kapitein Heraugiere. Ze kropen dadelijk in het schip. Het krijgsvolk had zich in groepjes verdeeld om niet al te zeer de aandacht te trekken. De Spanjaarden, die van bespieders natuurlijk al wisten, dat prins Mau-

rits in de streek was, toonden zich waakzaam, maar meer naar de zijde van Rozendaal en Bergen-op-Zoom dan naar die van Breda. Het gerucht liep immers rond, dat de prins Antwerpen wilde belegeren.

Tegen een uur waren alle soldaten aangekomen. En Heraugiere zou den tocht leiden.

Het krijgsvolk zat eng en benauwd in het vaartuig; de meesten moesten voortdurend het hoofd gebogen houden. En in zulk een toestand zouden ze zich tot morgenavond bevinden.

Luitenant Helt, die beneden was, sprak de mannen moed in.

Het schip bleef nog liggen tot 's morgens. Er moest nu tijd verkwist worden. Men mocht pas den volgenden avond te Breda aankomen. Op klaarlichten dag kon men zulk een listig plan niet uitvoeren.

Van Bergen nam wat rust; maar hij sliep niet veel. Hij voelde welk een waagstuk hij verrichtte. Zou hij ooit te Leur terug keeren? Bij mislukking wachtte hem de dood. Hij dacht aan zijn vrouw en kinderen. Nog wist Janneken niets van het plan af. Adriaan had haar onrust willen besparen. Alida vertoefde bij oom Cornelis en tante Wanna in het bosch, even onkundig als haar pleegmoeder.

Eindelijk werd het morgen. Kapitein Heraugiere sluimerde in de kajuit. De schipper ging

aan dek. Hij schrok, toen hij voelde, hoe vinnig koud het was.

— Het moet fel gevoren hebben, mompelde hij. De wind is nu pal Oost. Er is waarlijk al ijs in de vaart... Wel, we raken er door... Sterk is het ijs niet... De tocht zal te langer duren, maar dan heb ik ook juist de beste reden, om wat laat op het kasteel aan te komen...

Hij wekte Dirk. En de knecht was ook teleurgesteld over het weer.

— Tegenwind... Van zeilen is geen sprake... Ge zult aan de lijn moeten, zei de baas. Ik zal het ijs met een haak stuk stooten. Het wordt een gesukkel...

Zoo begon de lastige reis. Dirk, die de schuit voorttrok, spande al zijn krachten in. En de baas moest helpen boomen.

's Middags was men niet ver geraakt. En het vroom nog. Plots raakte de schuit vast in het ijs...

— We moeten het voor vandaag opgeven, zei Van Bergen verdrietig.

Dirk viel haast neer van vermoeidheid en ook de schipper was afgemat.

— De wind loopt heen en weer... er is verandering... we krijgen misschien vannacht dooi, zei Van Bergen tot Heraugiere.

— 't Is te hopen...

De soldaten hadden het moeilijk in hun lasti-

ge houding, en de benauwde lucht. Luitenant Helt sprak hun moed in.

Den volgenden morgen regende het wat. Het ijs liet zich echter nog niet breken, en de schuit bleef liggen. Het was een triestige dag.

Er was nu gebrek aan eten. Men had niet op zulk een tijdverlies gerekend. Een vermomde soldaat hield prins Maurits op de hoogte van den toestand... 's Avonds moest Heraugiere de soldaten toch eens aan wal laten, om frissche lucht in te ademen. Hij leidde ze naar de schans te Noorddam, waar ze konden eten en drinken, en wat rusten. Dien nacht regende het geweldig. Het ijs werd rot. Het krijgsvolk keerde aan boord terug.

— Morgen kunnen we verder, zei Van Bergen.

De reis werd inderdaad voort gezet, maar toch heel traag. En 's avonds had men Breda nog niet bereikt. Weer brak een akelige nacht aan. De tijd viel den soldaten zeer lang. En dan die benauwde reuk!

's Morgens voer de schuit weer... Opeens riep men van beneden, dat er water in het ruim drong. Ongerust ging de schipper zien.

— Een klein lek, zei hij. 't Is door het ijs. Ik zal het stoppen.

Maar er zijpelde toch water door en de ongelukkige krijgslieden kregen natte voeten. Velen

waren al verkouden en begonnen te hoesten.

— Vanavond zijn we te Breda! verzekerde Van Bergen, die zelf in hevige spanning verkeerde.

Het was een ongelukkige reis. Zoo lang had hij nog nooit over den tocht gedaan...

V.

Op het kasteel van Breda leden de Spanjaarden hevige koude. De turf was op, ook in de stad. En schipper Van Bergen bleef zoo lang uit.

— 't Is door het ijs, zei de korporaal.

Laat in den namiddag sprong een soldaat binnen.

— Het schip met de turf is daar... het ligt voor den afsluitboom! riep hij verheugd.

— Straks een geweldig vuur! beloofde de korporaal.

Hij stuurde iemand om de turflossers, werklieden uit de stad. Zelf moest hij het vaartuig inspecteeren, eer het binnen het haventje van het kasteel mocht.

Van Bergen voelde zijn hart bonzen. Kapitein Heraugiere zat bij zijn volk beneden. De schipper opende het binnenvenster.

— Opgepast, zei hij. Een Spanjaard komt de schuit nazien... Dat er niemand kucht of hoest.

Luitenant Helt was zelf zeer verkouden. Hij moest bijna aanhoudend hoesten. Hij wilde niet, dat door zijn schuld het plan zou mislukken.

— Als ge den Spanjaard hoort en ik moet hoesten, steek me dan dood, zei hij tot een der mannen, en hij gaf hem zijn eigen dolk.

De schipper sloot het venster en ging aan dek. De Spaansche korporaal kwam aan boord.

— We zijn blij, dat we u zien... We zitten zonder turf... Dat zijn flinke stukken, zei hij, en hij wees op de lading.

Van Bergen, die goed Spaansch sprak, knikte toestemmend.

— Maar de beste turf zit toch onderin, be-
weerde hij.

De korporaal keek eens rond, om te zien of er niets verdachts aan boord was. Hij had echter geen achterdocht. Hij trad de kajuit binnen. Van Bergen schrok, toen de Spanjaard het venstertje opende... O, moest er nu iemand hoesten! Dan was alles mislukt en zaten de officieren en zijn mannen als in een val.

— We hebben veel koude geleden, sprak de korporaal, en zonder door het raampje te kijken, sloot hij het weer. Kom maar vlug binnen...

De schipper voelde medelijden met hem... Misschien werd de jonge man straks gedood!... Zoo was nu die ellendige oorlog.

De afsluitingsboom mocht open.

De lossers kwamen aan boord.

— Gooi een koord, we zullen het schip trekken, riepen Spaansche soldaten.

— Nu halen ze hun vijand binnen, zei de schipper tot Dirk.

— O, mijn hart bonst als een hamer. Wie weet, hangen we straks niet aan de galg...

— Toe, toe, geen zwarte gedachten... Alles gaat best!

— Ge ziet toch bleek!

— O, ik ben natuurlijk niet als anders... Straks zullen er dooden vallen. Dat vind ik ake-
lig... Maar 't is oorlog... Dirk, dadelijk moet ge pompen en veel lawaai maken... Niemand mag hooren hoesten.

Het vaartuig werd aan de kade van het kas-
teel gemeerd. Het was nu bijna donker.

De turflossers stelden zich dadelijk aan het werk. De schipper moest er bij zijn. De turven werden geteld.

Dirk pompte als bestond er groot gevaar voor zinken. Toch was het lek van zelf dicht gegaan. Maar de turfdraggers mochten geen gekuch en gehoest hooren.

De lading verminderde snel. Van Bergen be-
gaf zich naar Dirk en fluisterde:

— Ze zijn haast aan het zoldertje... En onze andere turf mogen ze niet zien. Hier is wat geld.

Ge neemt de lossers mee naar de herberg daar buiten den boom. Tracteer ze...

— Maar zal de wacht me terug binnen laten?

— Blijf buiten, jongen... Gij behoeft uw leven niet té wagen. Mijn vrouw weet van niets. Moest het met mij misloopen, vertel haar dan alles, en zeg, dat ik als een goed vaderlander ben gestorven...

— Maar schipper...

— Och, jongen, alles is mogelijk... Ik zal nu de mannen doen ophouden. God helpe ons...

Van Bergen overmeesterde zijn ontroering...

— Mannen, zei hij tot de lossers, 't is genoeg voor vanavond... Ik kan haast niet meer op mijn beenen staan. Morgen begint er weer een dag... En de soldaten hebben nu turf genoeg... Mijn knecht zal u tracteeren...

De lossers staakten hun werk. Dirk keek nog eens den schipper aan. Deze knikte hem veelbeekend toe. Haastig veegde de knecht een raan weg. Ja, alles kon nog mislukken en dan zou Van Bergen op het kasteel sterven...

De wacht liet Dirk met de lossers buiten... De schipper pompte nu zelf. Maar de Spanjaarden keken niet meer naar het schip.

— — — — —
En toen geschiedde eigenlijk een drama. Te elf uur 's nachts slopen de soldaten uit het

schip... Een viel in het water en verdronk. Heraugiere voerde ze aan. De wacht werd overvallen en gedood... De groep snelde binnen de gebouwen. Ze verrasten de Spaansche soldaten, die bij het vuur zaten of sliepen... Sommigen verweerden zich. Anderen smeekten om genade. Maar weer bleek het, hoe afschuwelijk oorlog is. Onbarmhartig werd er vermoord...

Schipper Van Bergen stond aan dek. Hij hoorde krijgsgeschreeuw, maar ook angstkreten. Hij sidderde. Het was wreed, wat er daar gebeurde...

In de stad begreep men, dat het kasteel overmeesterd was. De Spaansche bezetting snelde toe. Maar daar naderden de troepen van den prins. De strijd duurde niet lang... Er waren dooden, gewonden en gevangenen. Toen de dag aanbrak was prins Maurits meester van Breda.

Een trommelslager werd geroepen. Hij moest de burgerij verzamelen. Het volk stroomde samen op de Markt. Prins Maurits sprak tot de menigte. Hij werd toegejuicht... Maar hij vroeg dan een hooge som gelds, als schatting... Zoo is de oorlog.

De prins wenschte schipper Van Bergen en Dirk geluk. Toen ze te Leur terug keerden, wist men daar reeds het nieuws.

— Janneken, vergeef het me, dat ik het plan voor u verzweeg. Maar ik wilde u niet onge-



rust maken, zei Van Bergen tot zijn vrouw.

Dirk ging Alida halen, die nog in het bosch vertoefde. En er was veel te vertellen.

Maar Van Bergen voelde toch ook weemoed.

— Ik denk aan al de jonge Spaansche mannen, die ik zoo hoorde schreeuwen. Hun doods-kreten zullen me nog lang in de ooren klinken. O, de oorlog is zoo wreed. God geve ons spoedig vrede, zei hij.

Overall in het land werd over het turfschip van Breda gesproken. De regeering liet gedenkpenningen maken. Van Bergen kreeg er ook een van...

Hannes, de strooper, was al dien tijd op de schans van Noorddam geweest. Hij had er flink moeten werken. Na de verlossing van Breda kreeg hij de vrijheid terug. Maar toen verdween hij uit de streek. Hij trok naar Antwerpen, waar hij later voor diefstal en moordaanslag opgehangen werd. In oorlogstijd vooral raken zoo veel jonge lieden op den dool.

Dirk gedroeg zich beter. Vier jaar na de inneming der stad trouwde hij met Alida. Ze voeren toen op een eigen schip. Maar nog veel werd er gestreden, ook om Breda.

Dirk en Alida waren al over de zeventig jaar, toen het eindelijk vrede werd. Ze woonden toen te Breda, waar een groot feest werd gevierd.

Van Bergen en Janneken waren reeds een jaar

of tien geleden gestorven, maar hadden ook een hoogen ouderdom bereikt.

Een breede weg verbindt thans Antwerpen met Breda. Bij Westwezel ligt de grens, want Breda is nu een Nederlandsche stad. De omstreken met het Mast- en Liesbosch en het bevallige dorp Ginneken zijn prachtig.

Boven de levendige stad rijst nog altijd hoog en fier de oude, sierlijke toren der groote kerk, waarin graftomben zijn van heeren van Breda.

Een deel van het slot is nog aanwezig en dient tot krijgsschool. Dit kasteel staat nu binnen de stad.

E I N D E

Lees ook Nr 481:

KERSTMIS IN SNEEUW EN IJS

door A. Hans.